

نه تنها برخورد پرویز با هما هنگامی که از آمریکا باز می‌گردد، اغراق‌آمیز است، بلکه نویسنده در غالب صحنه‌ها با استفاده از اغراق، تصویری یک جانبه و تک‌بعدی از شخصیت‌ها در ذهن خواننده ایجاد کرده است. مثلاً بهروز به باغبان هما می‌گوید: «چرا می‌زنی مشهدی؟ من همسنگر توام.» (صفحه ۲۹)

ایا این جمله طنز است؟ یا این که چون در فیلم نامه است، مهم نیست که چرا اینقدر باسماه‌ای است؟ (به خاطر داشته باشیم که یوسف و بهروز اصرار دارند که ماجرا واقعی است)

گرچه خود نویسنده به باورناپذیر بودن برخی از وقایع فیلم نامه اذعان دارد، اما دلایلی که او از زبان سهیلی می‌گوید (مثل ماجرای مایو و شنا در استخر) آن دلایلی نیست که وقایع فیلم نامه را باورناپذیر می‌سازد، بلکه در اصل کل شخصیت‌های فیلم نامه از پرویز و شادی گرفته تا جوانفر و فهیمه و قاطی و شاهین و بیژن و فسرخنده، شخصیت‌هایی باسماه‌ای، سست و پوшالی‌اند. آیا کافی است که باورپذیر بودن اعمال یک شخصیت را به واقعیت بیرونی (رخ دادن اعمال او در واقعیت) استناد دهیم؟ آیا ارسطو در حدود دو هزار سال قبل نگفته است که واقع‌نمایی و باورپذیر نشان دادن اثر مهم‌تر از واقعیت بیرون از متن است؟

سست بودن صحنه‌ها و وقایع تنها به فیلم نامه اختصاص ندارد، بلکه در ۱۴ بخش داستان هم به مقدار کافی از این‌گونه صحنه‌ها هست. مثلاً پاسبان از یوسف می‌پرسد چه فیلم‌هایی ساخته‌ای؟ تا بدین وسیله نویسنده فرصت بیابد مسائلی را درباره فیلم‌های مستند یوسف شرح دهد. همچنین هنگامی که پرستار در راهرو بیمارستان گریه فرزانة خواهر یوسف را می‌بیند، می‌گوید: «چرا گریه می‌کنی؟ مادر تان الحمدالله خوبند. بهشان کمی آب دادم و به خواهر تان گفتم سر و صورتش را کمپرس آب سرد کنند... چرا ناراحتی؟» (صفحه ۹۵)

ایا باورپذیر است که یک پرستار با دیدن گریه یک زن در راهرو، تصور کند که حتماً به خاطر مادرش گریه می‌کند؟ و این‌گونه توضیح واضح‌تر دهد؟ (بخصوص آن که هم پرستار و هم بقیه می‌دانند که حال مادر فرزانة خوب است)

در واقع گاه نویسنده به خاطر دادن اطلاعات به خواننده، از این‌گونه روش‌ها بهره گرفته است. مثلاً فرزانه به رویا که خواهرش است درباره سعید پسرعمویشان می‌گوید: «او پسر عموی ما است.» (صفحه ۸۳) آیا رویا نمی‌داند که سعید پسر عموی آنهاست، یا این که خواننده از این امر بی‌اطلاع است؟ با همه این حرف‌ها باید گفت که مهم‌ترین ایراد فیلم‌داستان تابستان سفید اثیوه ماجراهای پراکنده‌ای است که صفحات داستان را بی‌هیچ منطقی پر کرده است. اصولاً گرفتاری محمود شوهر فرزانه ربطی به ماجرای اصلی داستان ندارد، اما بخش قابل توجهی از آن را به خود اختصاص داده است. همین طور ماجرای مهندس و دکتر بهره‌مانی و بیکار شدن رویا و سخنانی که در کلاتتری راجع به افراد مختلف گفته می‌شود و ماجرای شاهین و قاطی در فیلم نامه، اگر این بخش‌ها را از داستان زندگی یوسف و فیلم نامه‌ای که نوشته است حذف کنیم، در واقع فقط یک داستان کوتاه باقی می‌ماند.

اگر به این مسائل اضافه کنیم که نویسنده از قول جوانفر، از واژه انقلابی برای یک فرد مخالف رژیم شاه استفاده کرده است، در حالی که این واژه کاربرد عامش را پس از انقلاب اسلامی یافته است و هیچ‌گاه درباریان و مأموران امنیتی رژیم شاه، فردی انقلابی را با این نام نمی‌نامیدند و همچنین برخوردهای سهل‌انگانه‌ای که گاه با برخی واژه‌ها شده است (مثل یک بار چلوکبابی و یک بار رستوران نامیدن چلوکبابی در صفحه ۳۹) و با این عبارت: «مامان! توی اتاق دراز کشیده زیاد درد ندارد، ولی زیاد هم خوب نیست.» (صفحه ۴۹) (تاکید از ماست)

باید بپذیریم که عزیز معتضدی با این اثر بیشتر قصدش شوخی با خوانندگان جدی ادبیات بوده است تا نوشتن یک داستان. اگر هم کسی بگوید: بابا این که اصلاً داستان نیست، فیلم نامه است، ناچاریم او را حواله دهیم به منتقدان سینمایی، اما در آن حالت هم حتماً نفر بعدی می‌گوید بابا این که فیلم نامه نیست، بلکه فیلم‌داستان است. آن وقت ناچاریم بگوییم: آهان! خوب، حالا که فیلم‌داستان است، هیچ حواله‌اش می‌دهیم به...

نوع ادبی در ترجمه

■ Gender in Translation

Shenry Simon

Translation Studies Routledge, 1996.

کتاب به بررسی ترجمه انواع ادبی، تفاوت‌های زبانی، سبکی و ساختاری آنها هنگام انتقال به زبان مقصد می‌پردازد و راهنمای خوبی برای مترجمان و نظریه پردازان ترجمه خواهد بود.

اندیشه یونانی، فرهنگ عربی

نهضت ترجمه یونانی - عربی در بغداد و جامعه دوران عباسیان (قرن ۲-۴ هـ / ۵-۱۰ م)

■ Greek Thought, Arabic Culture

The Graeco - Arabic Translation

Movement in Baghdad and Early Abbasid Society

(2nd - 4 th/ 5-10 th Century).

Dimetri Gustalis, 1998.

گوستاس بررسی‌ای فاضلانه، مهیج و بسیار مستند از این نهضت کلیدی در انتقال فرهنگ یونان باستان به قرون وسطا را در اختیار خواننده قرار می‌دهد. این اثر هرچند در ۲۴۸ صفحه خلاصه شده است، اما از نظر تحقیقی کتابی جامع و معتبر در این موضوع به‌شمار می‌آید.

نامرئی بودن مترجم کتابی در تاریخ ترجمه

■ The Translator Invisibility

A History of Translation

Lawrence Venuti, Routledge, 1994.

این کتاب تاریخ ترجمه را از قرن ۱۷ تا عصر حاضر بررسی می‌کند و نظریه‌های متفاوت درباره ترجمه را در فرهنگ‌های مختلف تشریح می‌کند.